

Hans Sjögren visar i sin bok att många av världens rikaste änkor har valt att fortsätta sköta företaget efter makens död. Det är intressant att leta efter mönster och likheter mellan då och nu i kvinnors ägarskap. Mycket är sig likt, annat skiljer sig åt. Sjögren pekar ut fem olika roller som änkorna antar: ersättaren, entreprenören, brobyggaren och filantropen. Vilken man väljer handlar om de förutsättningar man bär med sig in i ägarskapet. Vuxna barn med en uttalad önskan om att träda in i företaget ger förstås andra möjligheter än att stå ensam. Kultur och lagstiftning samt hur denna tillämpats gör att kvinnornas förutsättningar skiljer sig åt. Det här hade jag gärna läst mer om.

Stockholms universitet

MARIE STEINRUD

Lars Edgren, *Stadens sociala ordning: Stånd och klass i Malmö under sjuttonhundratalet* (Lund: Historiska institutionen, Lunds universitet 2021). 216 s.

Utän att på något sätt förringa den faktiska boktitelns tydlighet och rättvisa vill jag framhålla träffsäkerheten i inledningsrubriken "Socialhistoria efter socialhistorien". Den fångar nämligen det experimentella med Lars Edgrens gedigna arbete: företaget att besvara en otidsenlig fråga på ett tidsenligt sätt. Frågan ifråga är hur befolkningen på ett ställe, i det här fallet 1700-talets Malmö, ska kategoriseras socialt. Det moderna i angreppssättet är att det inte är förmögenhet, utbildningsnivå och tillgång till produktionsmedel – såna saker – som undersöks, utan hur kategoriseringen verkligen gjordes där och då. Kategorier ska hittas, inte bestämmas. Undersökningen, som i huvudsak gäller skillnadsskapande i språk och praktik, genomförs enligt Bourdieus spelregler, vilket passar ämnet väl och för med sig ett värdefullt bidrag till debatten om hur begreppen stånd och klass relaterar till varandra. Edgren menar, med stöd i Bourdieu, att stånd bör betraktas som en variant av klass snarare än som klassens föregångare.

Efter sedvanlig introduktion ägnas ett kapitel åt källmaterialets stora scen (Malmö), fyra åt varsin del i en grov indelning av källmaterialet (regulverk, beskattningsmaterial, kyrkligt material, material rörande ceremoniell visualisering), ett åt fallstudier och ett åt huvudresultaten. Kapitlen är väldigt olika i längd och struktur, vilket blir lite störande, men ordningen är pedagogisk och det är lätt att hänga med. Det enda i upplägget som egentligen är problematiskt är att begreppet "ärans ekonomi", ett slags förtydligande av Bourdieu, introduceras först mot slutet av kapitel 5 och sedan tar rätt mycket plats. Detta skapar förvirring över vad som är förutsättning och vad som är resultat.

Kapitlen är i sig, vart och ett, väl utarbetade. Allt är genomgående förredömligt transparent. Resonemang är noggrant motiverade och ödmjukt presenterade, premisser och redan dragna slutsatser återupprepas flitigt. Att Edgren på detta sätt inte bara försöker övertyga, utan dessutom gör det enkelt för läsaren att acceptera eller ifrågasätta resultat, hedrar honom. De olika undersökningarna är genomgående samstämmiga, vilket stärker de övergripande resultaten. I korthet: handlande och överhetsrepresentanter stod främst, därefter hantverkare och sist arbetare, jordbrukare med mera. Låg status kopplas samman med marginalisering, alltså avstånd från normen, i det här fallet en borgerlig gemenskap. Delundersökningen om "stadens sociala geografi" i kapitel 4 sticker ut, dels eftersom Edgren här frångår huvudmetoden och i stället tittar på hur storleken på enskilda individers skattekraft förhåller sig till på vilken gata individerna hörde hemma, dels för att denna sidometod är nyskapande och med framgång kompletterar den ordinarie metoden. Jag är dock tveksam till förutsättningen att just gatan är den bästa indelningsgrunden och efterlyser en kompletterande undersökning där till exempel kvarter tar gatans plats, för att se om det blir någon skillnad i den övergripande fördelningen i rummet.

Jag vill ägna lite uppmärksamhet åt avgränsningen av studieobjektet till specifikt "social" kategorisering. Det finns ett problem i hur begreppet social hanteras, inte bara av Edgren, utan av nästan alla som använder det. Forskarkåren bär en halvt uttalad uppfattning om att det finns en skillnad mellan att sortera människor socialt och på andra sätt. Socialt är det när det handlar om pengar, titlar, utbildning och fina krukor. När det däremot handlar om kön, civilstånd, ålder och religion är det någonting annat, något som inte hör till saken. Eftersom det sociala, trots godtycket i urvalet, uppfattas som en naturligt avgränsad helhet framstår det som relevant att studera det utan inblandning från det (i brist på annan beteckning) ickesociala. Att distinktionen kunnat överleva den kulturella vändningen, som bland annat kännetecknas av ett ökat intresse för allsköns från det sociala kollektivet uteslutna variabler, tror jag beror på att begreppet socialt aldrig riktigt fick någon egen roll i omvälvningen. I stället för att bredda gemenskapen struntade man i den, och när Edgren och andra – även jag är skyldig – rotar fram den ålderstigna frågan kommer den lika ålderstigna kontexten på köpet. Det "sociala" blir en trygg kammare i ett hus som egentligen borde ha öppen planlösning, en avgränsning som framstår som naturlig fastän den egentligen är godtycklig, eller åtminstone bristfälligt problematiserad. De direkta konsekvenserna varierar. I just det här arbetet är det att Edgren väljer källor med ett alltför begränsat mål i sikte. Hade inte studier av till exempel mantalslängdernas olika kolumner för män, hustrur, inhysesshjon etcetera visat en helt annan kategorisering än den som kan utvinnas ur namnen

och titlarna i vänstermarginalen? Detta för i sin tur med sig en förhastad uppfattning om vad som är regel och vad som är undantag. Kvinnor sorteras i de undersökta källorna vanligen efter männens titlar och dylikt. När de i ett sammanhang (kvinnobänkarna i kyrkan, s. 86, 95) faktiskt framträder utan hänvisningar till sina män betraktas det som ett källproblem, i stället för en möjlighet att se om det går att studera kvinnorna utan männens inblandning. I slutändan innebär begränsningen till det "sociala" att vi inte får den helhetsbild av Malmös befolkning som vi kanske hade kunnat få. Trovärdigheten i Edgrens faktiska resultat påverkas dock inte.

De invändningar jag framför här förändrar inte det faktum att *Stadens sociala ordning* är ett välgjort och -kommet stycke forskning. Arbetet kommer förmodligen under lång tid framöver fungera både som ett givet referensverk för den som vill förstå stadsbefolkning på 1700-talet och en tacknämlig ingång för den som vill sätta sig in i det komplicerande förhållandet mellan stånd och klass. Dessutom är boken grann som en bukett.

Uppsala universitet & Stockholms universitet

CARL MIKAEL WÆRN-CARLSSON

Fredrik Thomasson, *Svarta S:t Barthélemy: Människoöden i en svensk koloni 1785–1847* (Stockholm: Natur & Kultur 2022). 278 s.

I jämförelse med de övriga europeiska staterna var Sveriges tid som kolonialmakt förhållandevis kort och anspråkslös. Trots stora ambitioner omfattade det svenska kolonialväldet endast några karga karibiska öar, nämligen S:t Barthélemy på cirka 20 kvadratkilometer och dess närliggande skär, som lydde under den svenska kronan mellan 1784 och 1878. Fram till 1847 var slaveri en laglig företeelse på S:t Barthélemy och ön ingick således på alla vis i den atlantiska världens koloniala system. Det faktum att det svenska kolonialväldet sist och slutligen förblev småskaligt förminskar dock inte det mänskliga lidande och de orättvisor som de koloniala praktikerna – med deras indelning i vita å den ena sidan och såväl fria som ofria svarta å den andra – gav upphov till. Det är just dessa individuella, mikrohistoriska upplevelser och händelseförlopp som docent Fredrik Thomasson använder för att belysa det svenska koloniala systemets socialhistoria i sitt nya verk *Svarta S:t Barthélemy: Människoöden i en svensk koloni 1785–1847*.

Under sin forskarkarriär har Thomasson närmast sig 1700- och 1800-talens historia med ett angreppssätt som utgår från den svenska kontakten med omvärlden och med en geografisk vidd som sträcker sig från Levanten till